

Η ΔΙΑΔΟΧΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ, ΤΟ 75ο ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ

της Ξανθής Πετρινώτη

Το να διαδέχεσαι την Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου στην ηγεσία ενός μακροβιότατου και ιστορικού σωματείου όπως ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας δεν είναι εύκολο πράγμα.

Η Α. Γ.- Μ. έλαβε την απόφαση της να παραιτηθεί από την προεδρία του Διοικητικού Συμβουλίου ήδη από τα τέλη του 2002. Η ίδια εξήγησε ποιοι λόγοι την ώθησαν να λάβει αυτήν την απόφαση, την οποία τήρησε μέχρι τέλους παρά τη στενή πολιορκία που της ασκήθηκε ατομικά και συλλογικά από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου για να την αναθεωρήσει: ο τεράστιος φόρτος εργασίας που συνεπάγεται η προεδρία της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αλλά και της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας καθώς και η συμμετοχή της στο Δ.Σ. της Διεθνούς Εταιρείας.

Είναι, λοιπόν, ένας σταθμός αυτός στην ιστορική διαδρομή του Συνδέσμου γιατί δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιος που θα μπορούσε να αμφισβητήσει ότι η Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου σφράγισε όχι μόνο την παρουσία του Συνδέσμου αλλά και την πορεία του γυναικείου κινήματος στη χώρα μας στα τριάντα χρόνια της μεταπολίτευσης.

Ποιο ήταν, με λίγα λόγια, το "στίγμα" της Αλίκης Μαραγκοπούλου; Έδωσε φεμινιστικό περιεχόμενο στις διεκδικήσεις των γυναικών πιστή στο ριζοσπαστικό χαρακτήρα του Συνδέσμου. Έδωσε έμφαση στη θεσμική και νομική θωράκιση των διεκδικήσεων ώστε οι κατακτήσεις να έχουν διάρκεια (τη νομοθεσία τη θωρακίζει η νομολογία των

δικαστηρίων). Έφερε γνώση και πείρα στη μέθοδο των διεκδικήσεων και ο λόγος της ήταν επιστημονικός και γι' αυτό πειστικός και αποτελεσματικός. Με διεθνή ακτινοβολία η ίδια, φρόντισε να έχει σύμμαχο στις μάχες και τις διεθνείς οργανώσεις (της αρχαιότερης από αυτές, της Alliance Internationale des Femmes, υπήρξε, άλλωστε, Πρόεδρος για δύο συνεχείς θητείες). Στο οπλοστάσιο των επιχειρημάτων της περιλαμβάνονταν οι αποφάσεις και τα πορίσματα διεθνών οργανισμών κύρους όπως ο ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Τέλος, ότι έκανε το έκανε με μαχητικότητα και με ένα πάθος για το δίκαιο του αγώνα, το οποίο, όποιος δεν τη γνωρίζει προσωπικά, μπορεί και να παρερμηνεύσει ως πείσμα ή εμμονή. (Για την απελθούσα Πρόεδρο έχουμε να πούμε πολλά και μέλη και φίλες του Συνδέσμου εξέφρασαν την επιθυμία να διοργανώσουμε μια ειδική τιμητική εκδήλωση η οποία αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί στο κοντινό μέλλον).

Η διαδοχή στην προεδρία του Συνδέσμου έγινε μετά τις τελευταίες ετήσιες αρχαιρεσίες του Δεκεμβρίου 2003 κατά τις οποίες εκλέγονται, κάθε φορά, πέντε (από τα δεκαπέντε) μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου με τριετή θητεία.¹ Μετά τις αρχαιρεσίες στις δύο συνεδριάσεις των μελών του Δ. Σ. για τη συγκρότησή του σε σώμα και την ανάδειξη της νέας Προέδρου, η φροντίδα όλων ήταν να αναζητηθεί εκείνη μεταξύ των 15 μελών του που θα μπορούσε καλύτερα να εκπροσωπήσει το Σύνδεσμο προς τα έξω, να κινητοποιήσει το δυναμικό του και να σχεδιάσει στρατηγικές για το μέλλον του Συνδέσμου ενόψει και της ώριμης φάσης στην οποία έχει περιέλθει το γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα και στην

1. Επανεξελέγησαν το Δεκέμβριο 2003 οι κ. Λία Μπαρμπάτη-Βάρτσου, και η γράφουσα και εξελέγησαν για πρώτη φορά η κ. Κούλα Αναγνωστοπούλου-Κουράκου η κ. Ισμήνη Κριάρη-Κατράνη και η κ. Βάσω Φαρμάκη.

Ευρώπη γενικότερα. Τα μέλη του Δ.Σ. αποφάσισαν να εκλέξουν τη γράφουσα σ' αυτή τη θέση, φορτώνοντάς με την τεράστια ευθύνη να διαδεχθώ την Αλίκη Μαραγκοπούλου, αλλά και δίνοντάς μου, ως εφόδιο, την αμέριστη εμπιστοσύνή τους εκλέγοντάς με ομόφωνα.

Η χάραξη στρατηγικής για το μέλλον είναι η κοινή πρόκληση που αντιμετωπίζουν όλες οι φεμινιστικές οργανώσεις, όσες επιβίωσαν ως τις μέρες μας, μετά την σύντομη διάρκεια άνθηση του γυναικείου κινήματος στην πρώτη μεταπολιτευτική περίοδο. Συμπωματικά, με την έκδοση του παρόντος τεύχους του *Αγώνα της Γυναίκας* γιορτάζουμε το 75^ο τεύχος της τρίτης περιόδου έκδοσης του *Αγώνα*, δηλαδή, της περιόδου της μεταπολίτευσης, περιόδου μεγάλων κοινωνικών ανακατατάξεων μεταξύ των οποίων η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών, η μαζικότητα της εκπαίδευσης των κοριτσιών και η νομοθετική κατοχύρωση πολλών δικαιωμάτων.

Γιατί συνεχίζουμε λοιπόν; «Μα δεν τα έχετε κερδίσει όλα»; Ερώτημα που δεν θέτουν μόνο οι κυνικοί αλλά και οι ίδιες οι γυναίκες, και μάλιστα οι νεότερες (π.χ. οι φοιτήτριες στα μαθήματα για το φύλο και την ισότητα στα πανεπιστήμια). Υπάρχει αντικείμενο πλέον για τις φεμινιστικές οργανώσεις;

Κανείς βέβαια δεν τολμά να αμφισβητήσει τη δεινή θέση των γυναικών σε πολλά σημεία του πλανήτη. Πως να πεις π.χ. ότι η Νιγηριανή Αμίντα Λουάλ και οι όμοιες της "τα έχουν κερδίσει όλα" όταν δικαστήρια ανδρών αποφασίζουν τη θανάτωσή τους με λιθοβολισμό! γιατί απέκτησαν παιδί εκτός γάμου;

Πως να πεις ότι τα έχουν κερδίσει όλα οι Αιγύπτιες και άλλες Αφρικανίδες σε 25 χώρες, όταν, σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, 85-115 εκατομμύρια κορίτσια και γυναίκες έχουν υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων και υποφέρουν για όλη τους τη ζωή τις επιπτώσεις του στην υγεία τους. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο περίπου 2 εκατ. κορίτσια προστίθενται σ' αυτόν τον κατάλογο του αίσχους. Τα περισσότερα βρίσκονται στην Αφρική και στην Ασία αλλά όλο και περισσότεροι αυξάνονται τα κρούσματα στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική μεταξύ των μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών που εγκαθίστανται εκεί.

Τι να πεις για τις θανατώσεις θηλυκών βρεφών από τους ίδιους τους γονείς τους που με τον τρόπο αυτό αντιδρούν στην Κινεζική πολιτική αυστηρού ελέγχου των γεννήσεων όταν το μοναδικό παιδί που τους επιτρέπεται να αποκτήσουν γεννιέται κορίτσι και όχι αγόρι!

Σύμφωνα με εκθέσεις διεθνών οργανισμών η πρακτική της επιλογής φύλου μετά τη γονιμοποίηση έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις στην Ινδία. Διαφημιστικές καταχωρήσεις κλινικών που ειδικεύονται σε αμβλώσεις γράφουν ότι: «αξίζει να πληρώσει μια μητέρα τα \$ 38 που απαιτεί η άμβλωση από το να καταβάλλει η οικογένεια τα \$3800 προίκα για την κοπέλα όταν έλθει η ώρα της παντρειάς». Από την ίδια χώρα τα στοιχεία δείχνουν ότι σε κάθε 100 αμβλώσεις οι 95 αποφασίζονται από τις κυοφορούσες μητέρες (και βέβαια και από τους πατέρες) όταν υπάρχει διάγνωση θηλυκού εμβρύου.

Πως να πεις ότι οι γυναίκες "τα κέρδισαν όλα" όταν, σύμφωνα με τη θέση η οποία στοιχείο του ΟΗΕ, σε κάθε 100 θύματα των σύγχρονων, "χειρουργικών" πολέμων τα 10 είναι άνδρες στρατιώτες και τα 90 γυναίκες και παιδιά θύμα-

τα των αποκλεισμών (embargo) και κάθε μορφής βίας. Π.χ. ο βιασμός έχει ευρέως χρησιμοποιηθεί ως όπλο σε ένοπλες συγκρούσεις σε διάφορα σημεία του πλανήτη: στο Μεξικό εναντίον των Chiapas, στη Ρουάντα, στην Αϊτή, στην Κολομβία στη Γιουγκοσλαβία και αλλού. Οι γυναίκες και τα κορίτσια έχουν πέσει θύματα ομαδικών βιασμών από στρατιώτες ή ατάκτους. Τέτοιοι βιασμοί αποτελούν το συμβολικό βιασμό της κοινότητας, εθνότητας ή θρησκευτικής ομάδας στην οποία ανήκουν οι βιασθείσες. Είναι ο ύστατος εξευτελισμός του αντιπάλου².

Αλλά εδώ στην Ελλάδα ή στην Ευρώπη, στον αναπτυσσόμενο δυτικό κόσμο γενικότερα, τι δεν έχουν κερδίσει οι γυναίκες; (που είναι διαφορετικό από το «και τι δεν έχουν κερδίσει»;) «Τέλος πάντων, τι θέλουν ακόμα οι φεμινίστριες;» Αυτό από καλοπροαίρετους ανθρώπους με δηλωμένη την πίστη τους στα ανθρώπινα δικαιώματα, στην ανεκτικότητα και στην ισότητα και με ένα τόνο δοκιμαζόμενης υπομονής.

Μέσα στον αναπτυσσόμενο κόσμο ακόμα και μέσα στην αναπτυσσόμενη και, κυρίως, την πολιτισμένη Ευρώπη, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πλήθος διακρίσεων, πλήθος εμποδίων που έχουν ως αποτέλεσμα την υστέρηση των γυναικών σε όλους σχεδόν τους δείκτες της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Το 70% του 1.2 δισεκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας είναι γυναίκες σύμφωνα με υπολογισμούς του ΟΗΕ. Ο κύριος παράγοντας της φτώχειας είναι η αδυναμία εξεύρεσης και διατήρησης εργασίας με ικανοποιητική αμοιβή. Αν και θεωρείται ότι αυτή η αδυναμία είναι μια κατάσταση που περιγράφει τις γυναίκες του τρίτου κόσμου και κάποιες μειονότητες στα πλαίσια του πρώτου (αναπτυσσόμενου) κόσμου, αν εξετάσουμε τα στοιχεία που αφορούν τη δική μας αναπτυσσόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση θα ανακαλύψουμε ότι η απασχόληση των γυναικών υπολείπεται αυτής των ανδρών ενώ η ανεργία των γυναικών εμφανίζεται διπλάσια αυτής των ανδρών. Για να μείνουμε στα στοιχεία που αφορούν τη δική μας χώρα το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών ήταν το 2002 43% και των ανδρών 72%. Ο στόχος που έχει θέσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας για το 2010 είναι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών να ανέλθει στο 60%. Αντιστρόφως στην εικόνα της ανεργίας το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν 15,6% και των ανδρών 8,9%. (Ο στόχος είναι να πέσει στο μέσον όρο των τριών καλύτερων επιδόσεων μεταξύ των μελών της ΕΕ ήτοι στο 3%).

Το 2002 τροποποιήθηκε η Οδηγία 207 του 1976 σχετικά με την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική κατάρτιση και στις προαγωγές από την Οδηγία 73 του 2002. Με αυτήν για πρώτη φορά θεσπίζεται, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, νομοθεσία που ορίζει και καθιστά την σεξουαλική παρενόχληση παράνομη ως μια μορφή διάκρισης λόγω φύλου. Η Οδηγία προτρέπει τους εργοδότες να λάβουν τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα προκειμένου να εξλειφθεί αυτή η μορφή εξευτελιστικής μεταχείρισης των γυναικών εργαζομένων. Την ίδια χρονιά, το 2002, έρευνα της εταιρείας V-PRC, μεταξύ ανδρών και γυναικών δημοσιογράφων, για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ελληνίδων Δημοσιογράφων βρήκε ότι: το 32,5% των Ελληνίδων δημοσιογράφων δηλώνει ότι έχει

2. Αλλά η φυσική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, αποτελεί πρόβλημα όλων των κοινωνιών και των πιο κοινωνικά και οικονομικά αναπτυσσόμενων. Στις ΗΠΑ, π.χ. το 22-35% των περιστατικών για τα οποία γυναίκες προσφεύγουν στα έκτακτα περιστατικά των νοσοκομείων αφορούν κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας.

υπάρξει θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης στο επάγγελμά της. Το ποσοστό αυτό είναι 29,1% για την Αθήνα και 36,4% για την υπόλοιπη Ελλάδα. Οι περιπτώσεις αυτές αξιολογούνται από τις ίδιες ως «προσβλητική συμπεριφορά» (84,9%) και ως «σεξουαλική επίθεση» (15,1%). Το 46% των γυναικών δημοσιογράφων δηλώνει ότι τα φαινόμενα σεξουαλικής παρενόχλησης στο επάγγελμά τους είναι πολλά και αρκετά συχνά. Ιδιαίτερα στις δημοσιογράφους της Αθήνας, το ποσοστό αυτό φθάνει στο 54,6%.

Η ίδια Οδηγία, η 73 του 2002, δίνει το δικαίωμα στις εργαζόμενες να επιστρέψουν στη θέση εργασίας που κατείχαν μετά τη γέννηση του παιδιού τους και το τέλος της άδειας μητρότητας. Όμως, στα τέλη Σεπτεμβρίου 2003, ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), ένας φορέας που λειτουργεί υπό τον έλεγχο του Κράτους, προχώρησε στην πρόσληψη γεωπόνων, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, διάρκειας οκτώ μηνών για την κάλυψη αναγκών, οι οποίες δεν μπορούσαν να αντιμετωπισθούν από το τακτικό προσωπικό. Στην σύμβαση όμως που κλήθηκαν να υπογράψουν οι προσληφθείσες (οι μισές, 21 από τους 44, ήταν γυναίκες), συμπεριλήφθηκε όρος, ο οποίος προέβλεπε ότι «σε περίπτωση γυναικός σε κατάσταση εγκυμοσύνης, η οποία αδυνατεί λόγω της φύσεως της εργασίας να ανταποκριθεί στα καθήκοντα της, διακόπτεται η σύμβαση εργασίας, με την δυνατότητα επαναπρόσληψης μετά το τέλος της λοχείας και εφόσον υφίστανται υπηρεσιακές ανάγκες». Δυνατότητα αλλά όχι βεβαιότητα όπως προβλέπει η Οδηγία. Βεβαίως μετά από

διαμαρτυρίες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, της ΓΣΕΕ και αρκετών οργανώσεων η ΕΛΓΑ αναγκάστηκε να αποσύρει την παράγραφο αυτή από τις συμβάσεις εργασίας.

Να γιατί πρέπει να συνεχίσουμε τον αγώνα παρά τις σημαντικές επιτυχίες που έχουμε ήδη στο ενεργητικό μας. Τα εμπόδια σήμερα εμφανίζονται σε διάφορα μέτωπα, συχνά δεν μαθαίνονται παρά μόνο από τις άμεσα θιγόμενες. Να γιατί χρειαζόμαστε έναν Τύπο που να κάνει σωστά τη δουλειά της ενημέρωσης. Συχνά η διάκριση είναι έμμεση ή κρύβεται πίσω από τεχνική ορολογία. Να γιατί χρειαζόμαστε και την επιστημονική αντιμετώπιση των ζητημάτων. Συχνά πρέπει να προσφύγουμε στη δικαιοσύνη όταν οι εργοδότες ή άλλοι στα κέντρα λήψης των αποφάσεων αρνούνται να συμμορφωθούν με την εγχώρια και τη διεθνή νομοθεσία. Να γιατί χρειαζόμαστε τις νομικούς μας. Συχνά πρέπει να δράσουμε προληπτικά πιέζοντας τους ίδιους τους νομοθέτες. Να γιατί χρειαζόμαστε ένα πληροφορημένο και ενεργό γυναικείο κίνημα και τις συμμαχίες μας με άλλες προοδευτικές δυνάμεις. Οι νεότερες μας στην ηλικία συχνά δεν έχουν μνήμη και γνώση της ιστορίας του κινήματος αλλά ούτε συνείδηση της διαφοράς ούτε καν συνείδηση φύλου. Να γιατί πρέπει να υπάρχουν για να τους τη θυμίζουμε.

Έχουμε, λοιπόν, πολλά να κάνουμε ακόμα. Δεν επαναπαυόμαστε σ' αυτά που έχουμε πετύχει. Οι επιτυχίες, μας εμπυχώνουν, για να διεκδικήσουμε πλήρως το μερίδιο στη ζωή που μας ανήκει. Όχι μόνο για μας τις ίδιες αλλά και για τις αδελφές μας στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές του πλανήτη και για τις κόρες μας αύριο.

Σύντομο Βιογραφικό της Ξανθής Πετρινώτη

Η Ξανθή Πετρινώτη είναι οικονομολόγος, Καθηγήτρια του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου.

Γεννήθηκε στην Αθήνα και μετανάστευσε με τους γονείς της στο Μόντρεαλ του Καναδά όπου και τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές της. Έλαβε το Πτυχίο της (Bachelor of Arts) στις Διεθνείς Σχέσεις από το Πανεπιστήμιο Concordia και Μεταπτυχιακό τίτλο (Master of Arts) στις Διεθνείς Υποθέσεις (Αναπτυξιακές Σπουδές) από το Πανεπιστήμιο Carleton. Το 1977 επέστρεψε στην Ελλάδα όπου και προσελήφθη στην Πάντειο Ανωτάτη Σχολή η οποία και της απένευσε Διδακτορικό Δίπλωμα το 1982 (Τίτλος Διδακτορικής Διατριβής: "Προσδιοριστικοί παράγοντες της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό - Ελλάδα 1961,1971- Οικονομική διερεύνηση"). Το 1983 εξελέγη Λέκτορας και, εξαντλώντας όλες τις βαθμίδες της ακαδημαϊκής ιεραρχίας, Καθηγήτρια το 1998. Διετέλεσε Πρόεδρος του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών για δύο θητείες (1998-2002). Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε ελληνικές και ξένες επιστημονικές επιθεωρήσεις και έχει εκδόσει οκτώ βιβλία. Στο Πάντειο έχει διδάξει μαθήματα οικονομικής της εργασίας, εργασιακών σχέσεων και, από το 1985, το πρώτο μάθημα για το φύλο και την ισότητα (μαζί με την Μαρίνα Μειδάνη).

Το 1979 έγραψε το πρώτο άρθρο της στον *Αγώνα της Γυναίκας* (Τεύχος 4) και έγινε μέλος του Συνδέσμου με προτροπή της Αλίκης Μαραγκοπούλου. Το 1982 εκπροσώπησε το Σύνδεσμο στη Διεθνή Διάσκεψη του ΟΗΕ για την Ειρήνη και τον Αποφλιισμό. Το 1983 εξελέγη στο Διοικητικό Συμβούλιο. Μέλος του Δ. Σ. ήταν από το 1983-1997 και από το 2000 έως σήμερα ενώ διετέλεσε Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου το 1985-87, το 1988-97 και το 2000-003. Είναι Διευθύντρια του *Αγώνα* από το 2000. Από το 2003 εκπροσωπεί το Σύνδεσμο (τακτικό μέλος) στην Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

